

בס"ד. שיחת ש"פ דברים, תשעה באב (נדרחה), ה'תשל"א.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה איכה ישבה בדד (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ב. בנוגע לפירוש רש"י — ידובר אודות פירוש רש"י הראשון בפרשת דברים, שאף שכבר דובר אודותיו פעם¹, נשארו עדיין ענינים שלא באו בדיבור, ואודותם ידובר עתה.

ובהקדמה:

בהמשך להמדובר (החל מחמשה עשר בשבט²) אודות הוספה בלימוד התורה, כולל גם בנוגע לתשעה באב עצמו (כמדובר אשתקד³) — חפשתי מקור לדברים.

ואף שהובא מדברי רבינו הזקן בלקו"ת ד"ה ציון במשפט תפדה⁴, ש"משפט" קאי על לימוד התורה — לא מוכח עדיין שקאי על תשעה באב עצמו, שהרי אפ"ל שענין ה"משפט", לימוד התורה, צ"ל בימים שלפני תשעה באב, כדי שעיי"ז יהי' כבר בתשעה באב ענין הפדי', באופן שיהפך לששון ולשמחה.

ובכן: אנה ה' לידי דברי הב"ח (הובאו במג"א)⁵ בנוגע למ"ש בשו"ע בענין סדר היום וקביעות עתים לתורה, שצריך להזהר ב"לימוד הלילה יותר ויותר מבשל יום .. שנאמר⁶ קומי רוני בלילה": "האחרונים קיבלו לומר משכבי עד קומי, שכבי, ומקומי עד שכבי, קומי, דמחג שבועות שאומרים מגילת רות⁷ שכתוב בה⁸ שכבי עד הבוקר, עד תשעה באב שאומרים מגילת איכה שכתוב בה⁹ קומי רוני בלילה לראש

(5) אר"ח סרל"ח. וראה גם תר"מ ח"ג ס"ע 255 ואילך.

(6) איכה ב, יט.

(7) ראה מסכת סופרים פי"ד הי"ח: "רות — במוצאי יום טוב ראשון של עצרת עד חציו ומשלים במוצאי יום טוב האחרון".

(8) ג, יג.

(1) שיחת ש"פ דברים תשכ"ה בתחלתה (תר"מ חמ"ד ע' 163 ואילך).

(2) ס"ב תר"מ חס"ג ע' 186 ואילך. וראה גם לעיל ע' 45. וש"נ.

(3) שיחת ש"פ דברים סט"ו ואילך (תר"מ חס"א ס"ע 131 ואילך). וש"נ.

(4) ריש פרשתנו (א, סע"ב).

אשמורות — שכבי, דאין צריך לקום קודם אור הבוקר כדי ללמוד תורה [אלא די בלימוד התורה בהתחלת הלילה], כיון דהלילות קצרים [ואם יקום קודם אור הבוקר, יחסר בהשינה הדרושה לבריאות הגוף, שעז"נ⁹ "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", ובלשון הרמב"ם¹⁰: "היות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא"], אבל מתשעה באב שאומרים קומי, עד חג השבועות שאומרים שכבי — קומי, חייב לקום קודם אור הבוקר .. ללמוד, כיון דהלילות ארוכים".

ואף שרבינו הזקן מביא¹¹ בנוגע ללימוד התורה בלילה¹² רק ש"מט"ו באב ואילך יוסיף כו", כדברי הגמרא במסכת תענית¹³: "מחמשה עשר באב ואילך .. דמוסיף (לילות על הימים לעסוק בתורה) יוסיף" (חיים על חייו), ולא מביא הסימן הנ"ל בנוגע לתשעה באב*,

— ויש לומר בזה כמה ביאורים, אבל אין כאן המקום¹⁴, ואדרבה:

כל אחד יתבונן ויפרש זאת בעצמו —

הרי גם הב"ח הי' מקובל גדול, כפי שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בספר הזכרונות¹⁵, וכפי שרואים בחיבורו, ובפרט בסי' מ"ז בנוגע לברכת התורה (כמדובר כמ"פ¹⁶). וכן המג"א, שמביא כמה ענינים מספרי קבלה — מכתבי האריז"ל, ובפרט ספר הכוונות, כפי שמציין בעצמו בכ"מ¹⁷.

ובכל אופן, גם חמשה עשר באב (שמביא רבינו הזקן) קשור עם

תשעה באב:

איתא במדרש¹⁸ בנוגע לא' הטעמים ליו"ט דחמשה עשר באב, שהוא "יום שכלו בו מתי מדבר"¹⁹ (שנגזר עליהם "במדבר הזה יתמו גו"²⁰), ש"כל ט' באב היו עושין קבריהן ושוכבין בתוכן, ולמחר הכרוז

(* ובנוגע להלכה: החיוב "מכאן ואילך כו", עם העונש החמור "ודלא כו" — הרי זה מט"ו באב, משא"כ מט' באב, שהוא כמו כמה מנהגים שלא הובאו בשו"ע.

- | | |
|--|---|
| 9) ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב | 15) ח"א פ"ס. וראה גם תר"מ חס"א ע' 94. וש"נ. |
| 10) הלי' דעות רפ"ד. | 16) ראה גם תר"מ חנ"ט ע' 130 הערה 262 ובשוה"ג הב'. וש"נ. |
| 11) הלי' ת"ת פ"ד ה"ח. | 17) ראה גם תר"מ חס"ג ע' 360. |
| 12) ראה גם שו"ע שלו אר"ח (מהדו"ת) ס"א ס"ג. | 18) איכ"ר פתיחתא לג. ירושלמי סוף תענית — הובאו בפרש"י ותוס' תענית שם. |
| 13) לא, א (ובפרש"י). | 19) שם ל, ב. וש"נ. |
| 14) ראה גם לקו"ש חל"ד ע' 41 הערה 6 ובשוה"ג שם. וש"נ. | 20) שלח יד, לה. |

יוצא הבדלו החיים, ואותה השנה שכלתה הגזרה קמו כולם, והיו סבורים שמא טעו בחודש, עד שראו הלבנה מלאה, ואז ידעו שכלתה הגזרה, ועשו יו"ט".

ונמצא, שכל השמחה של ט"ו באב היא על ביטול הגזירה בתשעה באב, והיינו, שנתברר אצלם שזהו "א" לעבעדיקער תשעה באב", והם "מאותן שכתוב בהן²¹ חיים כולכם היום", ובאופן ש"כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ"²², "ארץ טובה ורחבה"²³ (ועד"ז בנוגע לגאולה העתידה — שבט"ו באב נעשה הברור בנוגע לתשעה באב, שמתבטל ענין הגלות, ובאה הגאולה).

ג. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק²⁴ "ודי זהב", "הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהי' להם, שנאמר²⁵ וכסף הרביתי להם²⁶ וזהב עשו לבעל",

— דכיון ש"די זהב" אינו שם מקום, אינו נכלל ב"דברי תוכחות" שנאמרו בנוגע ל"כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן", ולכן צריך רש"י להוסיף שגם כאן הפירוש הוא ש"הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב".

וכיון שנתכוין להוכיחן, מביא גם הפסוק "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל", שמדגיש גודל החטא, שהכסף וזהב שנתן הקב"ה, מהם עצמם עשו דבר שהוא היפך רצונו של הקב"ה; משא"כ בפסוק "ויעשו להם אלהי זהב" שבפ' תשא²⁷, שנתכוין משה ללמד זכות על בני" (אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב .. מה יעשו שלא יחטאו"), אין מקום להביא פסוק זה.

וע"פ יינה של תורה, י"ל, שמפני כבודן של ישראל, הנה בדברי התוכחה גופא נרמז גם לימוד זכות שמקטין החטא, ולכן כתב רש"י

שליט"א:

וע"פ כלל זה יתורצו עוד כ"מ בפרש"י, ולא כהמשבשים גם שם כל הכתי"י ודפוסי רש"י. — ראה פרש"י מטות (לב, יז) "וביריחו כתיב כו"*. ועוד.
(27) לב, לא (ובפרש"י).

(* ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ תשכ"ט ס"כ (תו"מ חנ"ז ע' 147). וש"נ.

(21) ואתחנן ד, ד.

(22) פרש"י חוקת כ, כב.

(23) שמות ג, ח.

(24) ריש פרשתנו.

(25) הושע ב, יו"ד.

(26) בנוגע לכלל פרש"י משנה מלשון

הכתוב (כבנודו"ד: "הרביתי לה") באופן המתאים לפירוש פשוטו של מקרא (לקו"ש שבפנים הערה 2) — הוסיף כ"ק אדמו"ר

"הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהי' להם", לרמז²⁸ ללימוד זכות הנ"ל ש"אתה הוא שגרמת להם כו".

וכן הוא בשאר דברי התוכחות, שבכל א' מהם נרמז גם ענין של לימוד זכות להקטין את החטא —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ד בתחלתו.

* * *

ד. דובר לעיל במאמר²⁹ (שמיוסד על מאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע³⁰, ורשימות הצ"צ על מגילת איכה³¹) הפירוש ד"איכה יסבה בדד"כ³² למעליותא, ש"בדד" מורה על דרגא נעלית, ועפ"ז מובן שגם ענין הבכ"י, "בכה תבכה"³³, הוא למעליותא — מצד גודל ועוצם הגילויים הנעלים והנפלאים, ע"ד מ"ש בזהר³⁴ שר"ע בכה כששמע סודות התורה, מצד עוצם הגילוי כו', והו"ע בכ"י של שמחה³⁵.

ומ"ש "בכה תבכה" (ב"פ) — הרי זה כנגד בית ראשון ובית שני³⁶, שבכל א' מהם יש מעלה: בית ראשון — שבו היו גם החמשה דברים שחסרו בבית שני³⁷, ובית שני — עליו נאמר³⁸ "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון"; וע"י "בכה תבכה (כנגד ב"ר וב"ש) בלילה", שמורה על העלם וחושך הגלות — זוכים לביהמ"ק השלישי.

ארובה: עליו לדעת שזוהי אמנם עבודה ומלחמה קשה (ולכן אין לו להתייאש מיד בתחלת העבודה ולחשוב שלא יוכל לנצח כו'), אבל אעפ"כ, יש לו את כל הכחות הדרושים לכך, שהרי אין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, ובודאי לא הי' מעמידו בניסיון אם

לא הי' בכחו לעמוד בו.

(29) לעיל ע' 49 ואילך.

(30) סה"מ עת"ר ע' ריג [שיד] ואילך.

(31) אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א"לד ואילך.

(32) איכה א, א.

(33) שם, ב.

(34) ראה זח"א צח, ב (במהנ"ע). ט"ז

לשו"ע או"ח סרפ"ח סק"ב (בשם זהר חדש).

וראה גם זהר חדש בראשית ז, א.

(35) חסר קצת (המור"ל).

(36) סנהדרין קד, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

(37) יומא כא, ב.

(38) חגי ב, ט. וראה ב"ב ג, סע"א.

(28) אבל רק ברמז בלבד, ולא בפירוש, כי לימוד זכות הוא היפך המכוון שבענין התוכחה. וכפשוטו, שכאשר מוכיחים מישהו שלא יחזור לחטוא עוה"פ, אין מקום לומר לו, שגם הפעם הראשונה לא היתה באשמתו!...

ויש להוסיף ולהעיר בנוגע לכללות הענין דלימוד זכות, כמארז"ל (אבות פ"א מ"ו) "הוי דן את כל האדם לכף זכות" — שזהו רק בנוגע להזולת, וכמבואר בתנאי (פ"ל) בפירוש מארז"ל (שם פ"ב מ"ד) "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", "כי מקומו גורם לו לחטוא להיות פרנסתו לילך בשוק כל היום ולהיות מיושבי קרנות וכו'", אבל אין להשתמש בחשבון זה ביחס להעדר העבודה בנוגע לעצמו.

וכמבואר בקונטרס ומעין (מי"ג פ"א) שאין לאדם להצדיק את עצמו בטענה שיש לו עבודה קשה ומלחמה קשה כו', אלא

וע"ד מ"ש³⁹ "אלה פקודי המשכן משכן גו", ב"פ, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין — של בית ראשון ובית שני⁴⁰, וכמבואר בלקו"ת⁴¹ ובהערות הצ"צ⁴² שהם כנגד ביהמ"ק שלמעלה וביהמ"ק שלמטה, וכנגד ירושלים של מעלה וירושלים של מטה — יחוד או"א ויחוד זו"ן.

ה. ובהמשך לזה, ובהתאם לכך שצריך לדבר אודות ענינים השייכים לתשעה באב — הנה גם הביאור בהערות אאמו"ר על הזהר יהי' בענין הנ"ל:

בנוגע למאמר הזהר בפ' נשא⁴³ "אמר רבי יהודה אמר ר' חייא אמר ר' יוסי, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה, שנאמר⁴⁴ בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר" — מבאר אאמו"ר⁴⁵ השייכות של מימרא זו לבעלי המימרא, כיון שמדריגתם שייכת לירושלים של מטה, וע"י עבודתם נעשית הכניסה דישראל בירושלים של מטה, שבה תלוי' גם כניסת הקב"ה בירושלים של מעלה.

וכמדובר כמ"פ, שמצד סיבות שונות כתב אאמו"ר הערותיו בקיצור, ובעיקר — ע"פ קבלה, ואילו בנוגע לביאור הענינים כפשוטם סמך שייבנו לבד, אבל לאנשים כערכנו יש צורך לבאר גם בפשטות הענינים.

ובנדו"ד, לכאורה אינו מובן: מה נוגע להדגיש אודות הכניסה בירושלים של מעלה, בה בשעה שמדריגתם שייכת לירושלים של מטה? — הן אמת שעיי"ז שהם פועלים הכניסה בירושלים של מטה, נעשית בדרך ממילא הכניסה בירושלים של מעלה, אבל אעפ"כ, מה נוגע להדגיש בפירוש שהקב"ה "לא יכנס בירושלים של מעלה עד כו"?

פירוש הדברים בפשטות הוא — שהכוונה במאמר זה היא להפליא גודל מעלת עבודת ישראל, שבה תלוי' גם כניסת הקב"ה בירושלים של מעלה; אבל יש לומר שיש בזה ענין עמוק יותר שנוגע לכאו"א מישראל בעבודתו.

ו. ויובן בהקדם המוזכר לעיל במאמר⁴⁶ תורת הרב המגיד⁴⁷ על

(43) זח"ג קמו, סע"ב.

(44) הושע יא, ט.

(45) לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' שעא.

(46) פ"ה (לעיל ע' 54).

(47) או"ת ר"פ ויגש.

(39) ר"פ פקודי.

(40) ראה תנחומא פקודי ב. שמו"ר פנ"א,

ג. פרש"י עה"פ.

(41) פקודי ד, א ואילך.

(42) אוה"ת שם ע' ברלה.

מארז"ל⁴⁸ "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", שהתפלה צריכה להיות על הכובד ראש שלמעלה, ששכינה אומרת "קלני מראשי כו"⁴⁹ (אף שישנו גם הפירוש שקאי על שורש הנשמה למעלה⁵⁰).

וכמבואר בזהר⁵¹ שעיקר התפלה צ"ל על החסרון דלמעלה (ולא על החסרון דלמטה, שמתמלא בדרך ממילא ע"י מילוי החסרון דלמעלה), וכפי שמוסיף שם, שאלו שמתפללים על החסרון דלמטה "אינון עזי נפש ככלבים" שצועקים "הב הב".

ולכאורה אינו מובן:

מצות התפלה כפשוטה — אין ענין יוצא מידי פשוטו — היא בקשת צרכיו, כפס"ד הרמב"ם⁵²: "חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל. . שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה". וא"כ, איך אפ"ל שהתפלה צ"ל על החסרון דלמעלה, ומי שמתפלל על החסרון שלו ה"ה ירוד ושפל כ"כ עד שדומה לאלו שצועקים "הב הב" !?

אך הביאור בזה⁵³ — שתלוי במדריגת האדם המתפלל, שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחו⁵⁴: מי שאינו יודע אודות החסרון דלמעלה (מאיזה סיבה שתהי', להיותו תינוק שנשבה וכו') — הנה המצות עשה דתפלה היא שיתפלל על החסרון שלו; אבל מי שידוע אודות החסרון דלמעלה — צריך להתפלל על החסרון דלמעלה, ואם מתפלל על החסרון שלו, ה"ז תכלית הירידה והשפלות כו'.

וכפי שמצינו בכללות התו"מ⁵⁵: אמרו רז"ל⁵⁵ "לעולם יעסוק אדם בתו"מ צ. . שלא לשמה", וגם אז מברך "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו", אף שאין זו תכלית השלימות. וכן בלימוד התורה — יש מי שיוצא י"ח בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית⁵⁶, ובזה מקיים מצות "לא ימוש גו' יומם ולילה"⁵⁷ [ניתירה מזה — כדאיתא בספרים⁵⁸ שמלמעלה משלימים כל מה שחסר לו כו'], ויש מי שלומד יומם ולילה כפשוטו, אלא שמבטל רגע אחד מלימודו, ו"עליו דרשו רז"ל⁵⁹ כי⁶⁰ דבר ה' בזה וגו'⁶¹. ועד"ז בצדקה — החילוק בין החיוב של נקדימון בן גוריון

(55) פסחים נ, ב. וש"נ.

(56) מנחות צט, ב.

(57) יהושע א, ח.

(58) ראה תו"א מג"א צח, סע"ג.

(59) סנהדרין צט, סע"א.

(60) שלח טו, לא.

(61) תניא פ"א.

(48) ברכות רפ"ה.

(49) סנהדרין מו, א.

(50) ראה תו"מ ח"ז ע' 347. וש"נ.

(51) תקו"ז ת"ו (כב, א).

(52) ריש ה' תפלה.

(53) ראה גם תו"מ חס"ג ע' 265.

(54) ראה לעיל הערה 28.

שצריך ליתן בריבוי מופלג⁶², להחייב של עני בישראל שצריך ליתן שלישית השקל בשנה⁶³].

ז. ועפ"ז מובן גם בנדו"ד:

כאשר יהודי יודע שבכניסתו לירושלים של מטה תלוי כניסתו של הקב"ה בירושלים של מעלה, אזי ניתוסף עליו בכללות עבודתו לפעול הכניסה בירושלים, שאין זה בשביל עצמו, אלא בשביל שהקב"ה יכנס בירושלים של מעלה.

ועי"ז מגעת עבודתו במקום השבועה שנשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה — דרגא שלמעלה מטו"ד, ולמעלה מכל סדר השתלשלות, כולל גם ירושלים של מעלה.

ולכן נתפרש המאמר "נשבע הקב"ה שלא יכנס כו" — כדי לפעול שעבודתם של ישראל בהכניסה לירושלים תהי' בתכלית השלימות.

ח. וכאן רואים ענין נוסף — (א) ש"דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר"⁶⁴, (ב) החילוק שבין פנימיות התורה לנגלה דתורה:

המימרא אודות ירושלים של מטה וירושלים של מעלה היא גם בגמרא במסכת תענית⁶⁵ (כפי שמציין גם אאמו"ר), אבל שם הלשון הוא: "אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה", היינו, שגם בנוגע לירושלים של מטה מדובר אודות כניסתו של הקב"ה; ואילו לשון הזהר הוא: "עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה".

[אינני יודע מדוע נשמטה תיבת "ישראל" בהעתקת מאמר הזהר בלקוטי לוי"צ הנדפס, בה בשעה שבדברי אאמו"ר מדובר בענין "כניסת ישראל .. בירושלים של מטה". ואף שאאמו"ר מפרש זאת בנוגע ל"ישראל דלעילא, ז"א" — הרי הפירוש בזהר בפשטות ובגלוי הוא בנוגע לבני" כפשוטם, וכמובן גם מהמשך הדברים בזהר: "תניא כמה חביבין ישראל קמי קוב"ה כו", ובהמשך לזה בא המאמר "נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלם של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלם של מטה"].

וזהו החילוק בין פנימיות התורה לנגלה דתורה — כי, פנימיות התורה, שהיא "נשמטא דאורייתא" (כדאיתא בזהר פ' בהעלותך⁶⁶), מגלה

דל"ב מדות טו. תוס' כריתות יד, סע"א.

(62) כתובות טו, סע"ב ואילך.

(65) ה, סע"א.

(63) ב"ב ט, א.

(66) ח"ג קנב, א.

(64) ירושלמי ר"ה פ"ג סה"ה. ברייתא

את פנימיות הענין בנוגע לכניסתו של הקב"ה בירושלים של מטה גופא, שהיא תלוי' בעבודתם של ישראל (ככל הענינים שתלויים בעבודתם של ישראל), שהם הגורמים את הכניסה בירושלים של מטה, ועי"ז גם בירושלים של מעלה — בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ט. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ג) אודות הדגשת כבודן של ישראל בתוכחה גופא, ועד"ז בענין הגלות גופא, "איכה ישבה בדד", שיש בזה גם מדה טובה, שבנ"י הם "עם⁶⁷ לבדד⁶⁸ ישכון"⁶⁹, כמו שמן שאינו מתערב⁷⁰ — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

ענין זה בא בהמשך להמדובר לאחרונה, שיש כאלו שרוצים לערב יהודים עם גויים ח"ו, וכמ"ש ביחזקאל⁷¹ שיש אלו ש"אומרים נהי' כגויים", אבל על זה אומר הקב"ה: "היו לא תהי'!" ובודאי יתבטל הדבר, כמו כל הענינים של שקר!

הקב"ה, בורא העולם, קבע מחיצות המבדילות בין ישראל לעמים, ושום ענין של גלות — גלות אצל גויים, ואפילו גלות אצל יהודים, להבדיל, ואפילו לא הגלות אצל ה"א-ל זר אשר בקרבך"⁷² — אינו יכול לבטל זאת!

ואע"פ שבנ"י הם מיעוט לגבי גויים, אינם מתבטלים לגבי הרוב, כי, ענין הביטול ברוב שייך רק כששניהם מתערבים יחד, אבל כשאינם מעורבים אלא כל אחד הוא בפני עצמו, אזי אין המיעוט מתבטל לגבי הרוב.

וכן בנוגע לענין ד"אחרי רבים להטות"⁷³, ששייך רק כאשר הרוב והמיעוט דנים באותו ענין, משא"כ כאשר הרוב מביע חוות-דעת בענין אחד, והמיעוט מביע חו"ד בענין אחר, כך, שהם נמצאים בשני עולמות שונים, אזי המיעוט אינו בטל⁷⁴.

י. ויש להוסיף בנוגע לחילוק שבין גויים ליהודים, להבדיל,

(67) בלק כג, ט.

כן הוא במשך כל הדורות.

(70) לקו"ש הנ"ל (שבפנים ס"ג) בסופו.

(68) ועד להענין ד"בטח בדד עין יעקב"

(71) כ, לב.

(ברכה לג, כח) שיהי' בגלוי בביהמ"ק

(72) ראה שבת קה, ב.

השלישי, כמשנת"ל במאמר בסופו (לעיל ע'

(73) משפטים כג, ב.

(56).

(74) ראה גם תו"מ חס"ד ס"ע 308 ואילך.

(69) ולא רק בזמן שבנ"י היו במדבר (שאז

וש"נ.

אמר בלעם עליהם "עם לבדד ישכון"), אלא

שמצינו בזה מאמר נפלא ("א מורא'דיקער וואָרט") מרבינו הזקן במהדורא קמא של אגרת התשובה⁷⁵, וז"ל:

"יש להבחין במה נפלינו אנחנו עמו ב"י מכל העם אוה"ע עכו"ם, שאפילו חסידיהם ההולכים בדרכי יושר, חסיד אומות העולם נקרא, ולא נעקר שם אוה"ע ממנו, עם היותו נקרא חסיד, ובאחינו ב"י הוא להיפך, שאפילו הוא רשע, ואת פושעים נמנה⁷⁶, ובשם ישראל יכונה⁷⁷, פושעי ישראל".

גויים, אפילו הטובים שבהם שנקראים בשם "חסידים" — הרי הם "חסידי אומות העולם"; ואילו יהודים, אפילו השפלים והירודים ביותר שנקראים בשם "פושעים" (כיון שאינם רק שוגגים) — הרי הם "פושעי ישראל", שזהו חילוק שבאין ערוך!

וכפי שמצינו שאפילו חייבי כריתות ומיתות ב"ד (לא רק בידי שמים, אלא גם בידי אדם), רח"ל, נקראים בשם "ישראל", כדמוכח ממארז"ל⁷⁸ "אע"פ שחטא ישראל הוא", והרי שם מדובר אודות עכן שנתחייב מיתת ב"ד, ואעפ"כ נאמר עליו "ישראל הוא".

והענין בזה — כמבואר בלקו"ת⁷⁹ ש"אפילו חייבי כריתות", "שהוא כמשל שנפרד ונכרת משרשו לגמרי", שבגשמיות, "כמשל האדם שנכרת גופו מראשו", אין עצה לזה, הנה ברוחניות, גם אם נכרת ראשו, שזה מורה על דעות נפסדות כו', יכול לשוב ולהתחבר לשרשו, "כמו ד"מ אם הי' נמצא ברפואות לחבר גופו אל ראשו", ועז"נ⁸⁰ "כי אבי ואמי עזבוני", "מי שאבד ממנו בחי' אב ואם שבו דהיינו שנתחייב כרת ונאבד בחי' אהבה טבעית שבו כו'", ומ"מ "וה' יאספני".

ומכל זה מובן גודל המעלה של כל יהודי, וכאמור, "אע"פ שחטא ישראל הוא".

יא. ולכן, הנה בהמשך להמדובר אשתקד³ בענין "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה"⁸¹, שיש לעורר אודות ההוספה בכל ג' הקוין (ע"פ ביאור הצ"צ⁸² שהטעם לזה ש"ציון במשפט (דוקא) תפדה" הוא לפי ש"המשפט הוא דוקא בשלשה .. דהיינו חג"ת כו'"): תורה, עבודה

(75) קה"ת תשמ"ב — ע' תקו ואילך. שמע"צ פג, סע"ב. שם, ד.

(76) ישעי' נג, יב. (80) תהלים כז, יר"ד.

(77) שם מד, ה. (81) ישעי' א, כז.

(78) סנהדרין מד, רע"א. (82) אוה"ת פרשתנו ע' לב — הובא

(79) במדבר א, ב. ראה לב, ג. דרושי במאמר פ"ז (לעיל ס"ע 55).

(השתדלות מיוחדת במבצע תפילין) וגמילות חסדים — הנה בהוספה לזה יעוררו גם אודות הענין של "מיהו יהודי" (שזהו כללות כל ג' הקוין).

צריך לומר ליהודים, שכל יהודי ידע, שבאמרו בתשעה באב "איכה ישבה בדד", עליו לדעת שזוהי הנחמה והגאולה שבענין הגלות גופא, שבנ"י הם "עם לבדד ישכון", מבלי להתערב עם אומות העולם!

וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸³ שהנשמה מלכתחילה לא ניתנה בגלות, אלא רק הגופים, והרי מובן לכל אחד, אפילו שוטה גמור, שהעיקר היא הנשמה, וכיון שהנשמה לא נמצאת בגלות, הרי בודאי שסוכ"ס תפעל שגם הגוף יהי' במצב של גאולה, וכיון שכל העומד כו' דמי⁸⁴, הרי כבר עכשיו נמצא גם הגוף במצב של גאולה.

ואלו שאינם יודעים דין הנ"ל — צריך לומר להם בפשטות, שהפירוש ד"בדד" הוא כפשוטו, שבנ"י עומדים בפני עצמם ואינם מתערבים כו', כיון שישנו הבדל בין ישראל לעמים, ויהודי הוא רק מי שנולד לאם יהודי' או שנתגייר כהלכה.

וע"י ענין ה"הלכות" פועלים הענין ד"הליכות עולם לו"⁸⁵, והיינו, שיהודי נעשה בעה"ב על העולם, כך, שהעולם מתנהג כרצונו ומציית לו, ועד שפועל ענין הגאולה כפשוטו.

ב. בסיום ה"יינה של תורה" שבפירוש רש"י אודות הלימוד זכות על בנ"י שמרומז בדברי התוכחות גופא — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: והרי הזכויות של בנ"י נשארים במציאות, ואילו הענינים הבלתי רצויים מתבטלים לגמרי ע"י התשובה⁸⁶.

ועי"ז זוכים לגאולה העתידה ע"י משיח,

— וכמשנת"ל במאמר⁸⁷ שהגאולה העתידה תהי' באופן שבאין ערוך לגמרי, כמובן גם מהחילוק שבין הצירוף "אדם" (אדם דוד משיח) לצירוף "מאד" (משיח אדם דוד), שכאשר משיח מרומז בהתחלת התיבה הרי זה באופן של בלי גבול —
יבוא ויגאלנו בקרוב ממש, ובעגלא דידן.

(85) חבקוק ג, ו. וראה מגילה כח, סע"ב.

וש"נ.

(86) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 118. וש"נ.

(87) שם (לעיל ריש ע' 56). וש"נ.

(83) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 170. וש"נ.

(84) ראה אנציק' תלמודית (כרך כח) ערך

כל העומד בתחלתו (ע' שנו ואילך). וש"נ.